

УДК72.01

Н. Г. Зенькович,
кандидат архітектури, КНУБА

ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ СЕРЕДОВИЩА, ЩО ТРАНСФОРМУЄТЬСЯ

Анотація: у статті досліджується особливості та проблеми формування дизайну середовища, що трансформується. Наведені основні види та типи цього середовища та надана їх характеристика.

Ключові слова: дизайн, середовище що трансформується, виставки, ярмарки, свята, схеми організації, предметне наповнення.

Середовищем, що трансформується є середовище для проведення динамічних та періодично змінюючихся процесів. Воно представляє собою відкритий або закритий простір, призначений для епізодичного проходження різноманітних по своєму призначенню подій (функціональних процесів). Представниками таких функціональних процесів є:

1. Виставки та ярмарки;
2. Свята

Виставки – це спеціально створене середовище для стабільно змінюючогося, але недовговічного, по часу проведення, процесу;

Свята – це самостійно існуюче середовище, частково пристосоване (трансформуємоє) для тимчасового проведення якогось іншого функціонального процесу, а потім знов відновлене у первісному вигляді.

Середовище для обох цих функціональних процесів відноситься до стану «середовище подія» та відрізняється від інших типів середовищ своєю нетривалістю проведення, насиченістю та емоційністю сприйняття. Але кожне з них має свої особливості проведення, організації як простору, так і його предметного наповнення, емоційністю сприйняття.

Виставки за останні двадцять-тридцять років стали невід'ємною частиною нашого життя. Велика кількість та різноманіття цих заходів, що охоплюють усі напрямки життєдіяльності, їх значення у громадському житті людини виділили цей вид середовища у окремий самостійний сегмент. А розвиток окремих видів промисловості, динамічність розповсюдження предметів виробництва сприяли появі спеціалізованих споруд для проведення виставок, зростанню та ускладненню структури цих споруд, їх нестандартному та запом'ятовуючому обліку. Головним завданням цих споруд та їх визначеною функцією є інформативна функція та функція роздрібної торгівлі. Усе різноманіття виставочних заходів можна класифікувати:

1. В залежності від складу (охоплення) учасників та місця проведення: всесвітні, міжнародні, національні, регіональні, місцеві;
2. По характеру експонентів: універсальні, спеціалізовані, тематичні;
3. По часу проведення: постійно діючі (0.5- 1 рік), тимчасові (15 днів – 6 місяців); короткочасні (5 - 21 день).
4. По відношенню до простору (організація простору): відкриті, закриті, змішані.

Ярмарки – це ті ж самі виставки, які регулярно повторюються у обумовленому місці у обумовлений час. Вони можуть бути оптові та роздрібні. Основними функціями їх будуть - інформативність, роздрібна торгівля та розваги.

Виставочне середовище, у першу чергу залежить від експонентів (виду, габаритам, характеру демонстрації), а також, засобам та прийомам їх розміщення та оформлення. У нього повинен бути свій сценарій проведення, своя кульмінація (акцент), свій фон (маса). У нього є свій масштаб: **масштаб-простору** (крупної форми, з'єднуючій усе різноманіття окремих елементів) та **масштаб-людини**, що повинна споглядати один окремий його елемент.

У планувальній організації виставочного простору необхідно обраховувати основні принципи його побудови:

- перше сильне сприйняття середовища;
- продуманість зміни форм та методів показу окремих елементів;
- закінченість образів окремих тем та виділення в них головних;
- здібність людини сприймати обумовлений об'єм інформації;
- організація руху відвідувачем.

Архітектурно-технологічний **дизайн виставочного середовища** повинен забезпечувати череззвичайну мобільність обладнання, трансформацію середовища, інженерного забезпечення стендів, розміщення та живлення різноманітних інформаційних систем (на підлозі, стінах, стелі), елементів ландшафтного декору (фонтани, рулоні газони, дерева у діжках, скульптура та ін.). У внутрішньому оформленні простору повинна виділятися зона відкриття виставки, інформаційна зона (організаторів виставки), зони відпочинку та громадського харчування. Для цього застосовуються різноманітні композиційні прийоми організації як самих стендів, так і їх структурних композицій; штучні ландшафтні утворювання (бульвари, квітники, озера, фонтани); монументальний живопис, інформативні табло та екрани.

Свята. Усе різноманіття свят по своїй функціональній направленості, охопту населення, характеру проведення - можна поділити на: громадсько-політичні; воєнні; спортивні; релігійні; календарні; професійні; молодіжні (шкільні); дитячі; пам'ятні дати; сімейно-побутові. Кожна з цих груп

відрізняється від інших сферою локалізації (Інтересів), кількістю учасників, обладнанням, атмосферою проведення. Власне ці складові визначають особливості організації та оформлення (предметного наповнення) святкового середовища. При цьому простір у якому проходить свято (приміщення, будівля, відкритий міський простір: вулиця, площа, парк) **трансформації не підлягає**. Отож, пристосування простору до організації свята потребує спеціальних прийомів та обладнання.

Свято явище багатомірне та різне, тому у залежності від засобу поєднання його елементів (подій) воно може протікати у різних видах середовищ: відкритому – закритому; житловому, громадському, промисловому, транспортному. Але це середовище повинно забезпечувати повноцінну участь у святі усіх категорій населення, котрі відчують потяг та тяжіють до цього святкування.

Основою функціональної організації свята є його сценарій, який забезпечує послідовність проведення, зв'язок між окремими його елементами, виявляє кульмінацію свята, акценти та фон емоційного забарвлення. Усе різноманіття видів організації свят можна звести до трьох основних схем:

1. Лінійна (жорстка схема організації). Така схема визначає жорстку функціональну послідовність, організаційну непохитність її елементів та протяжливість цих складових у часі. Прикладами такої організації є воєнний (або спортивний) парад, проходження процесії, демонстрація. Вони передбачають збір великої кількості як учасників так і глядачів, проходження учасників повз глядачів, мітинг (як кульмінація) обох груп населення, та вечірні розважальні заходи.

2. Центрична (схема організації протокольна, з можливістю вибору). Така схема визначає проведення основного заходу протяжливого по часу, та вільне переміщення людей між ним і окремими елементами другорядних складових свята (харчування, торгівля, видовищні заходи, індивідуальні та групові розваги, танці). До такої схеми проведення свят відносяться: проведення народних свят, пам'ятних та календарних дат, молодіжних та професійних заходів.

3. Так звана «Броунівський рух» (протокол організації зовнішньо відсутній). Така схема визначає проведення декількох рівнозначних заходів (виставка, торгівля, масові видовища, громадське харчування, колективні ігри та індивідуальні розваги), зв'язаних між собою однією темою та територією, а також вільний вибір людини між цими складовими. До такої схеми відносяться проведення ярмарок, фестивалів, народних гулянь.

Кожній з цих схем відповідає свій простір та організація свого середовища. Вулиці та площі (відкритий міський простір) найбільше

відповідають проведенню заходів лінійного типу. Просторові системи відкритого та закритого типу – заходів центричного типу. Великий відкритий простір рекреаційного типу найбільш підходить до заходів третього типу.

Неперервність святкового дійства є важливою функціональною вимогою до організації любого святкового середовища і яке забезпечує динамічність цього заходу, його емоційність та театральність. Його організація може розвиватися як перериване, протяжне, центричне дійство, або представляти собою неперервне кільце допоміжних дійств коло основного. Основою композиції середовищного підпорядкування є органічний зв'язок принципів організації середовищного простору з естетикою включення у нього елементів дизайну святкового оформлення (**предметного наповнення** свята). Таке святкове оформлення повинно розділятися на оформлення ближнього, середнього та дальнього планів, які формують різні функціональні зони святкового середовища.

Важливе місце у організації свята відводиться його святковому предметному наповненню, яке повинно легко змінювати декор існуючого простору чи приміщення, то більш бути мобільним. А також бути багатотемним та різнобарвним по формі, комплексним (підпорядкованим, сомаштабним, цілісним) по характеру оформлення та яким, запам'ятовуючимся, емоційним по сприйняттю.

Святкове наповнення знаходиться в залежності від виду простору (відкрите чи закрите). В закритому середовищі легко змінюють декор приміщення: квіткові композиції, прапори, повітряні кульки, банери; об'ємні декорації (букви, колони, скульптури, арки; плоскі декорації (знаки, символи, написи); м'які тканинні декорації (штори, драпіровки, занавіски); світло динамічні декорації (світлодіодні екрани, ілюмінація) Місцем розміщення цього оформлення стають стеля, стіни, підлога внутрішнього простору.

В відкритому просторі святкове наповнення більш масштабне. Це різноманітні об'ємні просторові композиції, мобільні трибуни, тематичні або торгові павільйони, модульні кіоски, лотки. Святковим оформленням є також металотканеві конструкції, намети, естради; об'ємно-декоративні та кольорово-динамічні конструкції (велетенські ялинки, сфери, металеві або прапорові, рухомі композиції та ін.); світло-динамічні системи та інсталяції (відеомапінг).

Перспективним у оформленні та організації такого простору стає пошук нових прийомів просторової театралізованої організації, та пошук нових вражаючих засобів оформлення, завдяки яким освітлення тактується, як міська скульптура, а ландшафтна (пейзажна) організація як світло-динамічне система.

Література

1. Шимко В.Т. Архитектурное формирование городской среды М. «Высшая школа», 1990.
2. Шимко В.Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование. Основы теории. М. «Архитектура-С».2006.
3. Шимко В.Т., Гаврилина А.А., Типологические основы художественного проектирования архитектурной среды., М.,Архитектура-С.,2004.,101с.
4. Эстетические ценности предметно-пространственной среды. Под. Ред.. А.В.Иконникова. М. Стройиздат, 1990

Аннотация

В статье исследуются особенности и проблемы формирования дизайна трансформирующейся среды. Приведены основные виды и типы этой среды, дана их характеристика и предметное наполнение, определены принципы пространственной организации.

Ключовые слова: дизайн, трансформирующаяся среда, выставки, ярмарки, празднества, схемы организации предметное наполнение.

Abstract

The article investigates the characteristics and problems of the formation of transforming design environment. The basic types and forms of protection, given their characteristics and substantive content, the principles of spatial organization.

Keywords: design, transforming environment vistavki, fairs, festivals, schemes of substantive content.